

Onun tarihsel değeri, cephede kazandığı zaferlerle sınırlı değildir; devletin yeniden kuruluş sürecinde oynadığı rol, aldığı riskler ve sergilediği **bağımsız** tutumla ölçülür.

Karabekir'in önemi, Millî Mücadele'nin en kritik anlarından birinde Doğu Cephesi'nde üstlendiği görevle somutlaşır. Mondros Mütarekesi sonrasında Osmanlı ordusu fiilen dağıtılmışken, 15. Kolordu'yu disiplinli ve savaşabilir halde tutmayı başaran nadir komutanlardan biridir. Bu, sadece askerî bir beceri değil; ileride doğacak bir devlet için bilinçli bir hazırlıktır. 1920'de Ermeni kuvvetlerine karşı kazanılan askerî başarılar ve Gümrü Antlaşması, Millî Mücadele'nin ilk uluslararası hukuki kazanımıdır. Bu yönüyle Karabekir, yeni Türk devletinin sahada olduğu kadar masada da var olmasını sağlayan isimlerden biridir.

Ancak Karabekir'i sıradan bir cephe komutanından ayıran asıl unsur, İstanbul Hükûmeti'nin Mustafa Kemal Paşa hakkında verdiği **tutuklama emrini reddetmesidir**. Bu karar, kişisel bir sadakatin değil; tarihsel bir muhakemenin ürünüdür. Karabekir, meşruiyetin saraydan değil milletten doğacağını erken kavramış; askerî gücünü bu doğrultuda konumlandırmıştır. Eğer bu reddiye olmasaydı, Millî Mücadele'nin seyri ciddi biçimde değişebilirdi. Bu noktada Karabekir, tarihin akışını belirleyen **“kritik eşik”** aktörlerinden biridir.

Kazım Karabekir'in değeri yalnızca savaş yıllarıyla sınırlı değildir. Savaş sonrası dönemde yetim ve öksüz çocuklar için yürüttüğü eğitim ve sosyal rehabilitasyon faaliyetleri, onun devlet anlayışının insani boyutunu gösterir. “Gülbüz çocuklar” projesi, Cumhuriyet'in yalnızca sınırlarını değil, toplumsal temelini de inşa etme çabasının erken bir örneğidir. Bu yönüyle Karabekir, asker-siyasetçi kimliğinin ötesinde, sosyal sorumluluk taşıyan bir **devlet adamıdır**.

Siyasi hayatta ise Karabekir, iktidarla tam bir uyum yerine ilke temelli bir duruş sergilemiştir. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'ndaki rolü ve sonrasında yaşadığı tasfiye süreci, erken Cumhuriyet'in çoğulculuk sınavını da gözler önüne serer. Karabekir'in hatıraları ve tarih yazıcılığı, resmî anlatının dışında kalan önemli bir perspektif sunar. Bu, onu yalnızca olayların öznesi değil, aynı zamanda tanığı ve kayda geçireni yapar.

Sonuç olarak Kazım Karabekir, Türk tarihinde “gerekli ama zor” figürlerden biridir. Ne mitolojik bir kahraman ne de tali bir aktördür. Askerî başarı, siyasi cesaret ve ahlaki tutarlılığı aynı kişide birleştirebilmiş nadir isimlerdendir.

Onun tarihsel değeri, doğru zamanda doğru yerde durabilme yeteneğinde ve bedel ödemeyi göze alan bir sorumluluk anlayışında yatar. Bu nedenle Kazım Karabekir, Türkiye Cumhuriyeti'nin sadece kuruluşunda değil, nasıl bir devlet olacağı tartışmasında da kalıcı bir yere sahiptir.